

Veehouderij 2012

Bedrijfsontwikkelingen, ammoniak, geur en fijnstof

SAMENVATTING

De Rapportage Veehouderij 2012 bevat informatie over de ontwikkelingen Veehouderij in relatie tot het rijks, provinciaal- en gemeentelijk beleid betreffende ammoniak, geur en fijnstof. Met betrekking tot de ontwikkelingen rondom veehouderij hebben geen grote verschuivingen plaatsgevonden ten opzichte van het jaar daarvoor.

Op basis van de voorlopige cijfers van 2013 geldt dit ook voor de bedrijfsontwikkelingen in 2013. De verwachting is dat de trends met betrekking tot de effecten van veehouderij op de leefomgeving in 2013 niet wezenlijk zullen verschillen met die van 2012.

Ontwikkeling veehouderijbedrijven en aantallen dieren

- De omvang van de veehouderijlocaties neemt toe. Het aantal veehouderijlocaties blijft afnemen. In de extensiveringsgebieden is er sprake van een licht sterkere afname ten opzichte van de meeste overige gebieden. In het stedelijk gebied daalt het aantal bedrijven sterk.
- Het aantal stuks melkvee, vleeskalveren en nertsen blijft stijgen, terwijl het aantal varkens en kippen gelijk blijft.

Ontwikkelingen Ammoniak en Stikstofdepositie

- De totale ammoniakemissie vanuit de stallen is in Noord-Brabant in de periode 2005 tot 2012 gedaald.
- De stikstofdepositie als gevolg van emissie uit de stallen op de kwetsbare natuurgebieden daalt.
- In de natuurgebieden is er nog steeds sprake van overbelasting

Ontwikkelingen Geur

- Het totaal aan geuremissie steeg tot 2007. Vanaf 2007 is er sprake van een daling. In de extensiveringsgebieden en het stedelijk gebied daalt de emissie bovengemiddeld, terwijl deze in de landbouwontwikkelingsgebieden stabiliseert.
- Brabantbreed daalt het aantal inwoners dat geurhinder ondervindt.
- In een aantal gemeenten stijgt echter het aantal geurbelaste personen.
- In een aantal gemeenten, maar ook heel lokaal, is er sprake van hoge geurbelasting.

Ontwikkelingen Fijnstof

- Na een stijging van de totale fijnstofemissie vanuit stallen tot 2012 is er in 2012 sprake van een gelijkblijvende emissie.
- In een aantal gemeenten zijn er overschrijdingen van grenswaarden voor de maximale hoeveelheid fijnstof in de lucht. De overschrijdingen concentreren zich in gebieden met veel intensieve pluimveehouderijen, zoals Asten, Someren en Deurne, waar de achtergrondconcentraties relatief hoog zijn.

Inhoud

1. Inleiding	6
2. Bedrijfsontwikkelingen	7
Ontwikkeling veehouderijbedrijven	7
Ontwikkeling aantal dieren	8
3. Ammoniak	10
Ontwikkeling Stikstofdepositie op kwetsbare natuurgebieden	11
4. Geurhinder	12
Ontwikkeling geuremissie	12
Ontwikkeling geurbelasting.....	13
5. Fijnstof.....	14
Ontwikkeling Fijnstofemissie	14
Verdeling Fijnstofconcentraties	15
6. Kaarten.....	1

1. Inleiding

GS evalueren ingezet beleid en stellen dit zo nodig. Hiertoe worden met enige regelmaat monitoringsrapportages opgesteld. De “ Rapportage Veehouderij 2012” geeft inzicht in de ontwikkelingen van de veehouderij in relatie tot het provinciaal- gemeentelijk- en rijksbeleid betreffende ammoniak-, geur- en fijnstofemissie en de bedrijfsontwikkelingen.

Voor de rapportage zijn de meest actuele gegevens gebruikt die beschikbaar waren. Met behulp van deze gegevens zijn de effecten van de veehouderij op de leefomgeving in 2012 beschreven.

Voor het onderwerp bedrijfsontwikkelingen is het mogelijk om - naast het beeld van de ontwikkelingen in 2012 - ook een doorkijk naar 2013 te geven. Het laatste is gedaan op basis van voorlopige cijfers uit het Bestand Veehouderijbedrijven (BVB).

Voor de berekening van de effecten van veehouderij op de leefomgeving in 2013 zijn onder andere gegevens van werkelijke aantallen dieren in 2013 van het CBS en berekeningen van het RIVM noodzakelijk. Deze komen pas na de zomer 2014 beschikbaar.

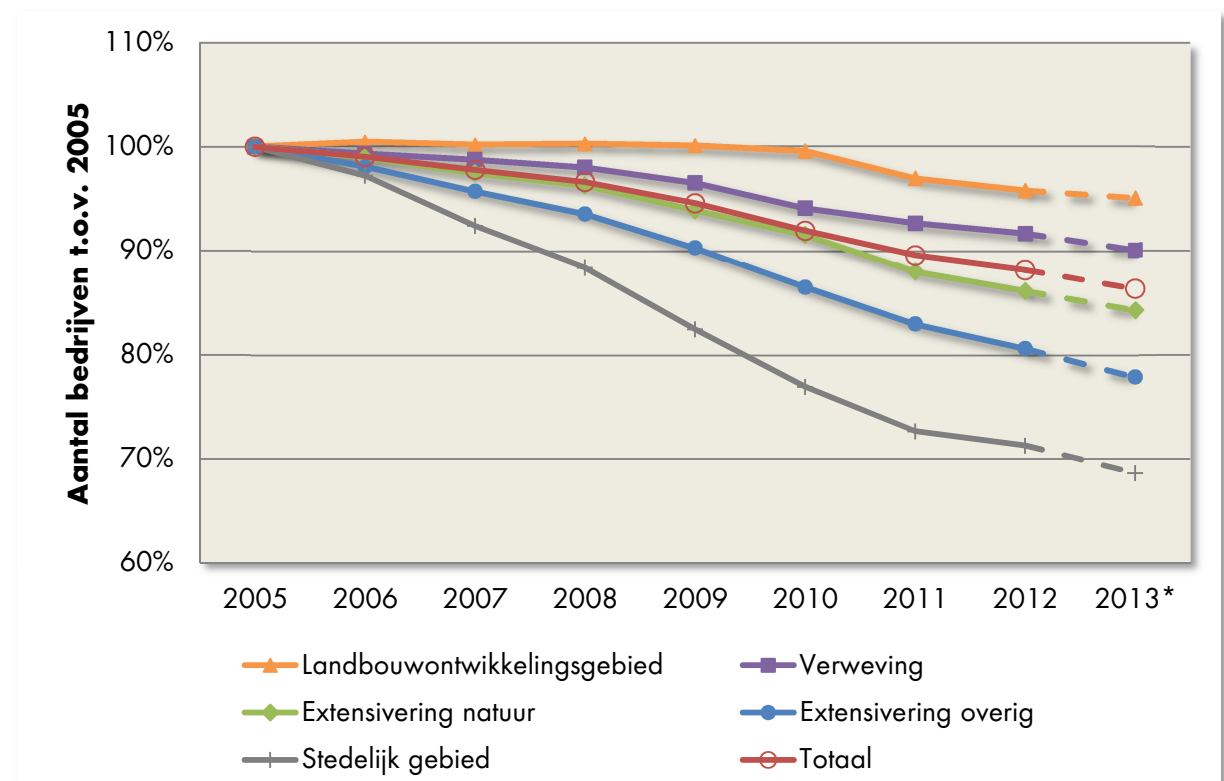
2. Bedrijfsontwikkelingen

Eén van de doelen van de plattelandsontwikkeling is het verminderen van de milieubelasting en het verbeteren van het woon- en leefklimaat van burgers. Veehouderijen kunnen ongewenste invloed hebben op mensen of de natuur. Om de invloeden te verkleinen moet de (intensieve) veehouderij rondom woon- en natuurgebieden worden afgebouwd of verplaatst naar geschiktere (duurzame) locaties. Dit gebeurt via wet- en regelgeving op RO- en milieugebied.

Ontwikkeling veehouderijbedrijven

De gemiddelde omvang van de veehouderijlocaties neemt toe. Het aantal veehouderijlocaties blijft afnemen. In de extensiveringsgebieden is er sprake van een licht sterkere afname van veehouderijlocaties ten opzichte van de overige gebieden. In stedelijke gebieden neemt het aantal sterk af.

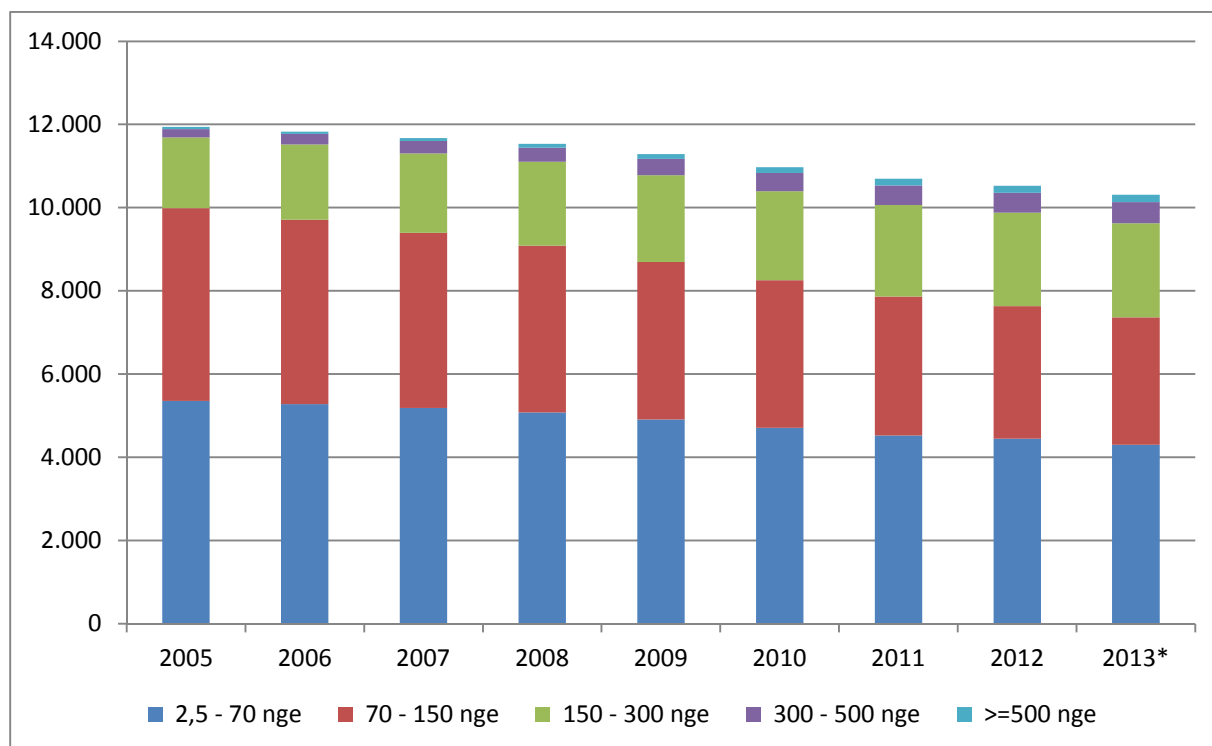
De provincie Noord-Brabant telde in 2012 10.527 actieve veehouderijlocaties in het BVB. Dit zijn 203 veehouderijbedrijven minder dan in 2011. In totaal zijn er in de periode 2005 – 2012 2.204 veehouderijen gestopt met het houden van vee. In 2013 lijkt de trend zich door te zetten. Voorlopige cijfers gaan uit van 10.311 actieve veehouderijlocaties, 216 minder dan in 2012. De grootste afnamen zijn in het extensiveringsgebied natuur, extensiveringsgebied overig en stedelijk gebied.

Figuur 1 :Trend aantal veehouderijbedrijven in 2005 – 2012 met een doorkijk naar 2013* (Bron: BVB)

* Dit betreffen conceptcijfers over het jaar 2013. Definitieve cijfers volgen in de rapportage over 2013.

Het aantal kleinere bedrijven tot een economische omvang van 150 nge is afgenomen, daarboven is er sprake van groei. In 2013 zetten deze trends door. De economische omvang als geheel stijgt.

Figuur 2: Omvang veehouderijbedrijven 2005 – 2012 met een doorkijk naar 2013*

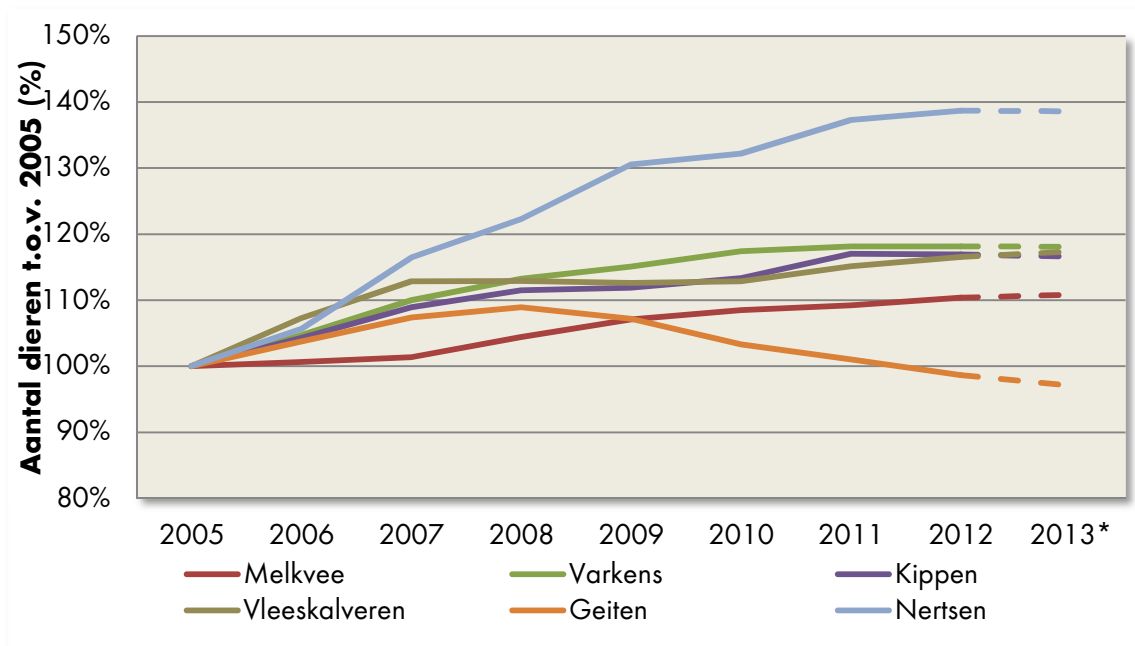
* Dit betreffen conceptcijfers over het jaar 2013. Definitieve cijfers volgen in de rapportage over 2013.

Ontwikkeling aantal dieren

De ontwikkeling van het aantal dieren verschilt per categorie.

Het aantal stuks melkvee en vleeskalveren blijft stijgen tussen 2005 en 2012, terwijl het aantal varkens en kippen na stijging vanaf 2011 gelijk blijft. Het aantal geiten daalt sinds 2008. In 2009 brak de Q-koortsepidemie uit waarna een tijdelijk fokverbod en bouwstop is ingesteld. De daling bij de geiten betreft vooral jonge dieren, terwijl het aantal melkgeiten blijft stijgen. Het aantal nertsen stijgt tussen 2005 en 2012 het hardst.

In 2013 lijkt zich – op basis van voorlopige cijfers – het aantal varkens, vleeskalveren, kippen en nertsen te stabiliseren, terwijl het aantal stuks melkvee licht stijgt en de geiten verder afnemen.

Figuur 3 :Trend aantal vergunde dieren in 2005 – 2012 met een doorkijk naar 2013* (Bron: BVB)

* Dit betreffen conceptcijfers over het jaar 2013. Definitieve cijfers volgen in de rapportage over 2013.

Een vergelijking tussen het aantal vergunde dieren (bron: BVB) met het daadwerkelijk aantal dieren volgens het CBS brengt de daadwerkelijke bezetting van de stallen naar voren. Met uitzondering van de nertsen is in meer of mindere mate sprake van een onderbezetting.

Diersoort	CBS 2012	BVB 2012	Bezetting
	aantal dieren	aantal dieren	
Melkvee	404.959	764.836	53%
Vleeskalveren	193.552	317.106	61%
Varkens	5.725.421	6.973.588	82%
Leghennen	8.882.045	13.497.811	66%
Vleeskuikens	17.727.885	24.103.249	74%
Geiten	135.075	232.742	58%
Nertsen	560.880	508.127	110%

Tabel 1: Bezettingsgraad aantal dieren CBS – BVB in 2012

3. Ammoniak

Emissie van ammoniak draagt bij aan de vermisting en verzuring van water, bodem en lucht. Op dit moment zijn de emissies zo hoog dat ze negatieve effecten hebben op kwetsbare natuur zoals de 21 Natura2000-gebieden in de provincie Noord-Brabant. Veroorzakers van de verzuring zijn veehouderij, verkeer, industrie en emissies vanuit het buitenland.

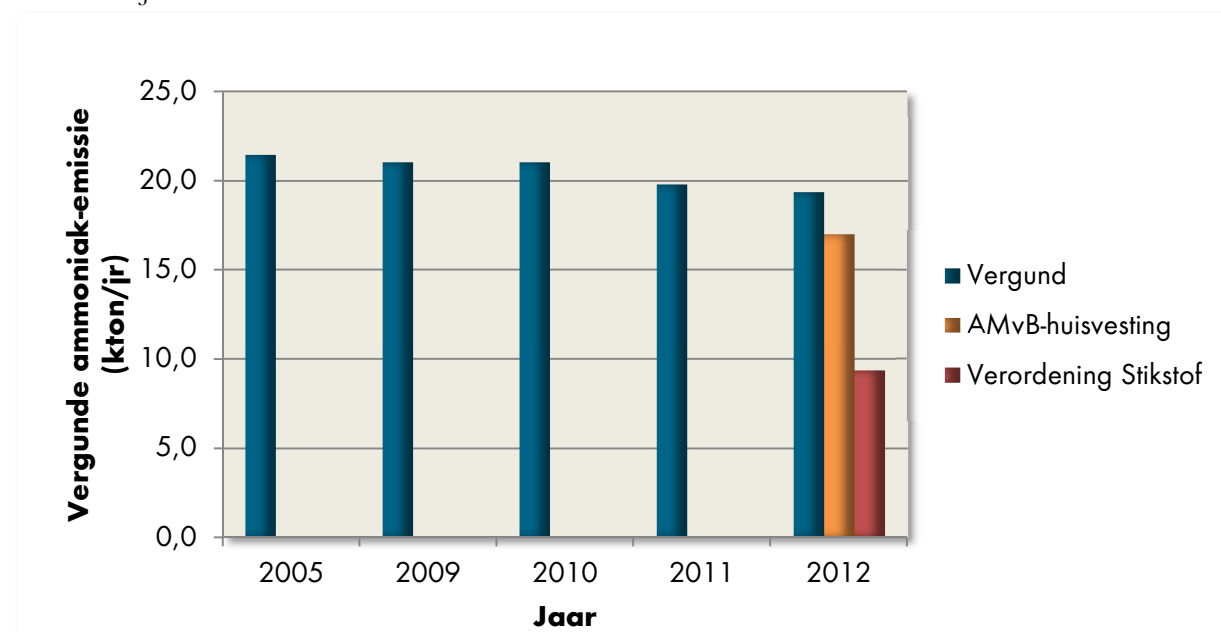
Doelstelling is het beschermen en verbeteren van de kwaliteit van de natuurgebieden door de emissie en depositie van ammoniak te verminderen.

De Verordening Stikstof en Natura2000 uit 2010 streeft naar halvering van de ammoniakemissie uit stallen tussen 2010 en 2028. De eisen van de landelijke emissienormen voor stallen van de AMvB-huisvesting, die vanaf 2014 voor alle veehouderijbedrijven geldt, gaat minder ver dan de eisen van de Verordening.

Ontwikkeling ammoniakemissie

De totale vergunde ammoniakemissie vanuit stallen is in Noord-Brabant in de periode van 2005-2012 met 10% gedaald.

De grootste daling van de ammoniakemissie heeft plaats gevonden bij de diercategorie varkens gevolgd door pluimvee. Het aandeel emissie afkomstig van melkvee stijgt. Dit wordt veroorzaakt door een stijging van het (vergunde) aantal melkkoeien. Daarnaast zijn er voor melkvee op dit moment nog minder emissie reducerende technieken ontwikkeld dan voor de intensieve veehouderij.

Figuur 4: Ontwikkeling van vergunde ammoniakemissie uit veehouderijstallen.

Ontwikkeling Stikstofdepositie op kwetsbare natuurgebieden

De stikstofdepositie als gevolg van emissie uit stallen op de kwetsbare natuurgebieden daalt. In de natuurgebieden is er nog sprake van overbelasting.

Wanneer de ammoniak neerslaat wordt dat (stikstof) depositie genoemd. Het streven is om de stikstofdepositie op de kwetsbare Natura2000-gebieden richting 2028 terug te dringen. De afname van de ammoniakemissie uit stallen levert hieraan een belangrijke bijdrage.

De stikstofdepositie vanuit verkeer, industrie, veehouderij en vanuit het buitenland op de Natura2000-gebieden is in de periode 2005 – 2012 gedaald met 20%. Ook het laatste jaar (2011-2012) laat een daling van alle stikstofdepositie zien.

Zoals *Kaart 1* laat zien daalt de stikstofdepositie vanuit stallen in bijna alle natuurgebieden.

4. Geurhinder

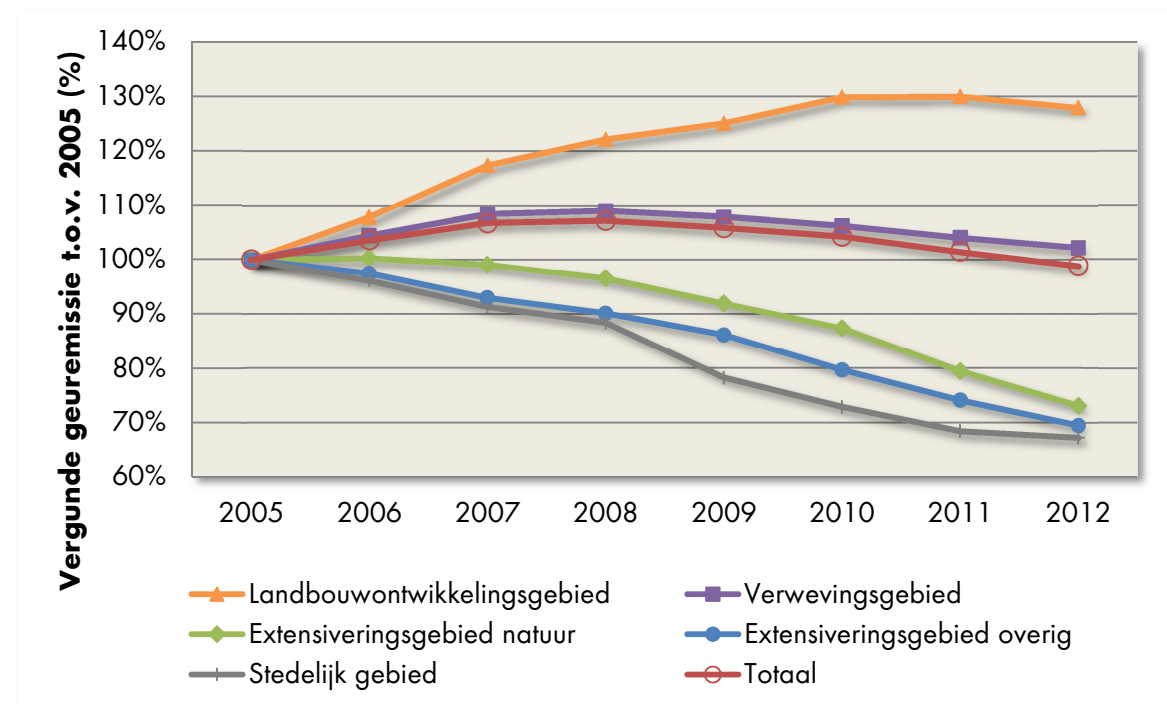
De mate van Geurbelasting door veehouderijen is belangrijk voor de kwaliteit van de leefomgeving. Een te hoge geurbelasting veroorzaakt stankoverlast, hinder en stress. Doelstelling is de afname van het aantal geurbelaste personen ten opzichte van 2005.

Ontwikkeling geuremissie

De gemiddelde geuremissie vanuit intensieve veehouderij in Brabant steeg tot 2007. Vanaf 2007 is er sprake van een daling.

De geuremissie van en dus de blootstelling aan geur uit melkveestallen maakt - in tegenstelling tot eerdere rapportages - geen deel uit van deze rapportage. Daardoor zijn de nu berekende geurbelastingen lager en treedt de afname van geurbelasting en emissie in deze rapportage eerder in. De eerder gebruikte emissiefactor was gebaseerd op onderzoek van het IMAG, nu Animal Science Group van het WUR (ASG). Recentelijk zijn nieuwe veel hogere emissiefactoren door ASG gepubliceerd. De op basis hiervan berekende geurhinder door melkvee is echter onrealistisch hoog. Over het algemeen wordt, in vergelijking met varkens en kippen, bij melkveestallen nauwelijks of geen geurhinder gerapporteerd. Een verantwoorde keuze voor een emissiefactor kon niet worden gemaakt. Het rijk heeft in haar regelingen geen emissiefactor voor melkvee vastgesteld.

In 2012 ligt het niveau van de geuremissie vanuit de intensieve veehouderij onder het niveau van 2005. Het beeld in de verwevingsgebieden is vergelijkbaar, maar de geuremissie ligt daar in 2012 nog wel boven het niveau van 2005. In en rondom woongebieden (extensivering overig en stedelijk gebied) is de afname procentueel het grootst. In de LOG's blijft de geuremissie stijgen en in 2012 is sprake van een afvlakking.

Figuur 5: Trend geuremissie vanuit intensieve veehouderij (bron: BVB)

Ontwikkeling geurhinder

Brabantbreed daalt het aantal geurbelaste personen. In een aantal gemeenten stijgt dit aantal echter nog wel. In een aantal gemeenten is de geurbelasting (te) hoog, evenals op een aantal lokale plekken buiten deze gemeenten.

Het aantal geurbelaste personen nam sinds 2005 Brabantbreed toe tot in 2007. Daarna volgde een daling en sinds 2009 ligt het aantal geurbelaste personen onder het niveau van 2005.

Kaart 2 laat zien waar in Brabant de geurbelasting is gestegen of gedaald sinds 2005.

De gebieden waar een stijging heeft plaats gevonden zijn vaak gerelateerd aan de landbouwontwikkelingsgebieden. In en rond woonkernen is de afname van de geurbelasting het grootst. In een aantal gemeenten is in 2012 het aantal geurbelaste personen nog steeds hoger dan in 2005.

Ook zijn er gebieden waar de geurbelasting hoger is dan de normen van achtergrondbelasting in de Verordening Ruimte voorschrijven. In de 13 gemeenten – opgenomen in tabel 2 – betreft het 10% of meer van de inwoners. Daarnaast is er ook – in andere gemeenten – lokaal sprake van hoge geurbelastingen.

Tabel 2 : Gemeenten waar 10% of meer van de inwoners last hebben van hoge geurbelasting)

	Inwoners	Geurbelaste inwoners	%
Reusel-De Mierden	12.664	4.974	39%
Boekel	10.014	3.599	36%
Sint Anthonis	11.780	3.829	33%
Landerd	15.147	2.775	18%
Asten	16.404	2.812	17%
Mill en Sint Hubert	10.922	1.859	17%
Gemert-Bakel	29.065	4.340	15%
Hilvarenbeek	15.063	2.219	15%
Baarle-Nassau	6.710	916	14%
Bernheze	29.788	4.052	14%
Deurne	31.749	3.821	12%
Sint-Oedenrode	17.916	1.867	10%
Someren	18.601	1.841	10%

5. Fijnstof

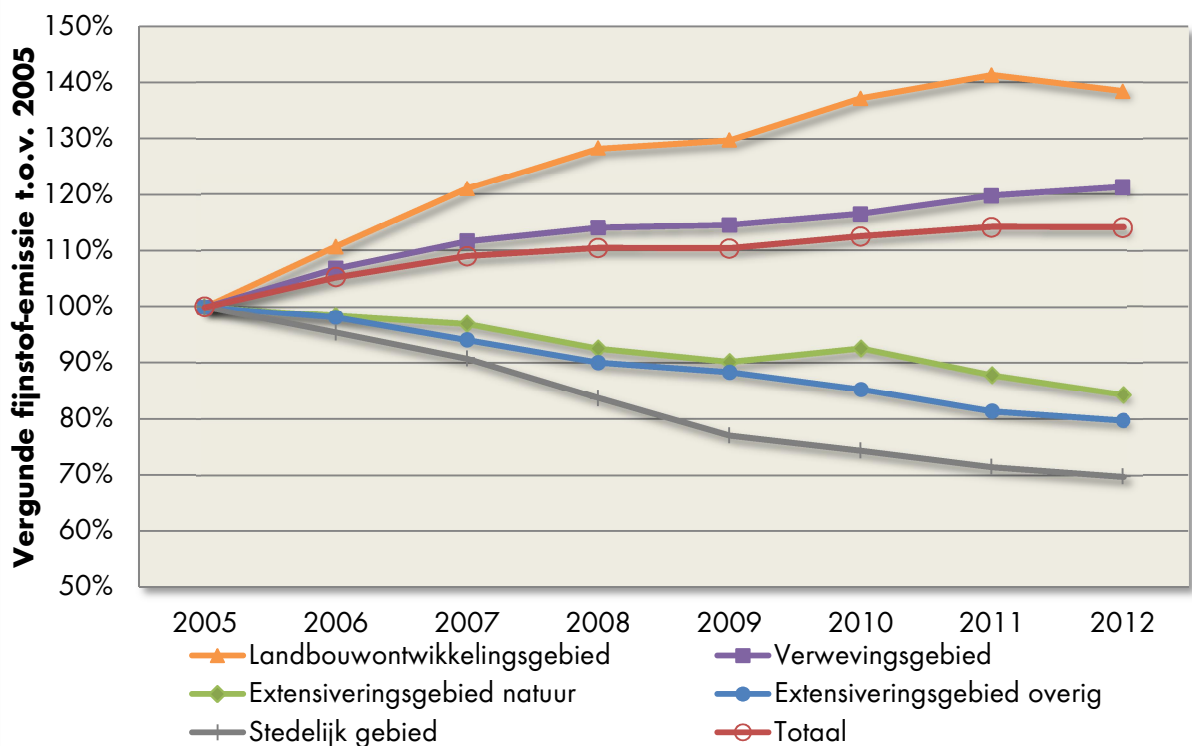
Fijnstof is een vorm van luchtverontreiniging die een negatief effect heeft op de gezondheid van de mens. Kortstondige blootstelling aan hoge concentraties kan de gezondheid schaden, terwijl langdurige blootstelling aan lage concentraties kan leiden tot chronische bronchitis, infecties, aderverkalking en vervroegde sterfte. Daarnaast kunnen endotoxinen en pathogenen zich aan fijnstof hechten. In Noord-Brabant zijn de veehouderij en verkeer en vervoer de grootste emissiebronnen van fijnstof. Bij de veehouderij zijn de deeltjes tot 10 micrometer (PM10) het belangrijkste, bij verkeer de kleinere fractie (PM2,5). Deze Rapportage Veehouderij gaat in op de veehouderijbedrijven als emissiebron in de tegelijkertijd vastgestelde Factsheet Luchtkwaliteit wordt gefocust op verkeer en vervoer als bron voor uitstoot van fijnstof.

Provinciale doelstelling is om de luchtkwaliteit en daarmee de volksgezondheid te verbeteren.

Ontwikkeling Fijnstofemissie

Na een stijging van de totale fijnstofemissie vanuit de stallen tussen 2005 en 2011 is er tussen 2011 en 2012 sprake van een gelijkblijvende emissie.

Tussen 2009 en 2011 is het totaal van de fijnstofemissie gestegen, doordat pluimveebedrijven om moesten schakelen naar andere huisvestingssystemen. In de Landbouwontwikkelingsgebieden en de verwevingsgebieden is er sprake van een bovengemiddelde stijging van vergunde fijnstofemissie. In de gebieden nabij woonkernen (stedelijk gebied en extensiveringsgebied overig) en rondom natuurgebieden (extensiveringsgebieden natuur) dalen de fijnstofemissies bovengemiddeld sinds 2005.

Figuur 6: Trend fijnstofemissie uit stallen (bron: BVB)

Verdeling Fijnstofconcentraties

In een aantal gemeenten is er sprake van overschrijdingen van grenswaarden voor de maximale hoeveelheid fijnstof in de lucht.

De Europese Kaderrichtlijn Luchtkwaliteit geeft grenswaarden voor de maximale hoeveelheid fijnstof in de lucht:

- PM10 : jaargemiddeld 40 µg/ m³, maximaal 35 overschrijdingsdagen van 50 µg /m³;
- PM2,5: jaargemiddelde van 25 µg/m³ (vanaf 2015)

Bij fijnstof gaat het onder andere om veehouderijen die niet aan de normen voldoen. Hiervoor zijn het rijk en de betrokken gemeenten – die het bevoegd gezag zijn voor deze bedrijven – verantwoordelijk. Het jaar 2012 is het eerste volledige jaar waarin aan de grenswaarden voor fijnstof moet worden voldaan. Voor fijnstof (PM 10) zijn echter nog steeds overschrijdingen vanuit de veehouderij. In Brabant zijn de bedrijven met een overschrijding van fijnstof verdeeld over 13 gemeenten. De overschrijdingen concentreren zich in gebieden met veel intensieve veehouderij waar de achtergrondconcentraties relatief hoog zijn, zoals de gemeenten Asten, Someren en Deurne. De monitoring van het rijk biedt geen beeld over het aantal Brabantse bedrijven met overschrijdingen in 2012.

Jaar	Aantal landelijk	In aantal gemeenten	Aantal Bedrijven Brabant
2009	140	23	81
2010	64	16	25
2011	131**	21	61
2012	92	13	Niet benoemd

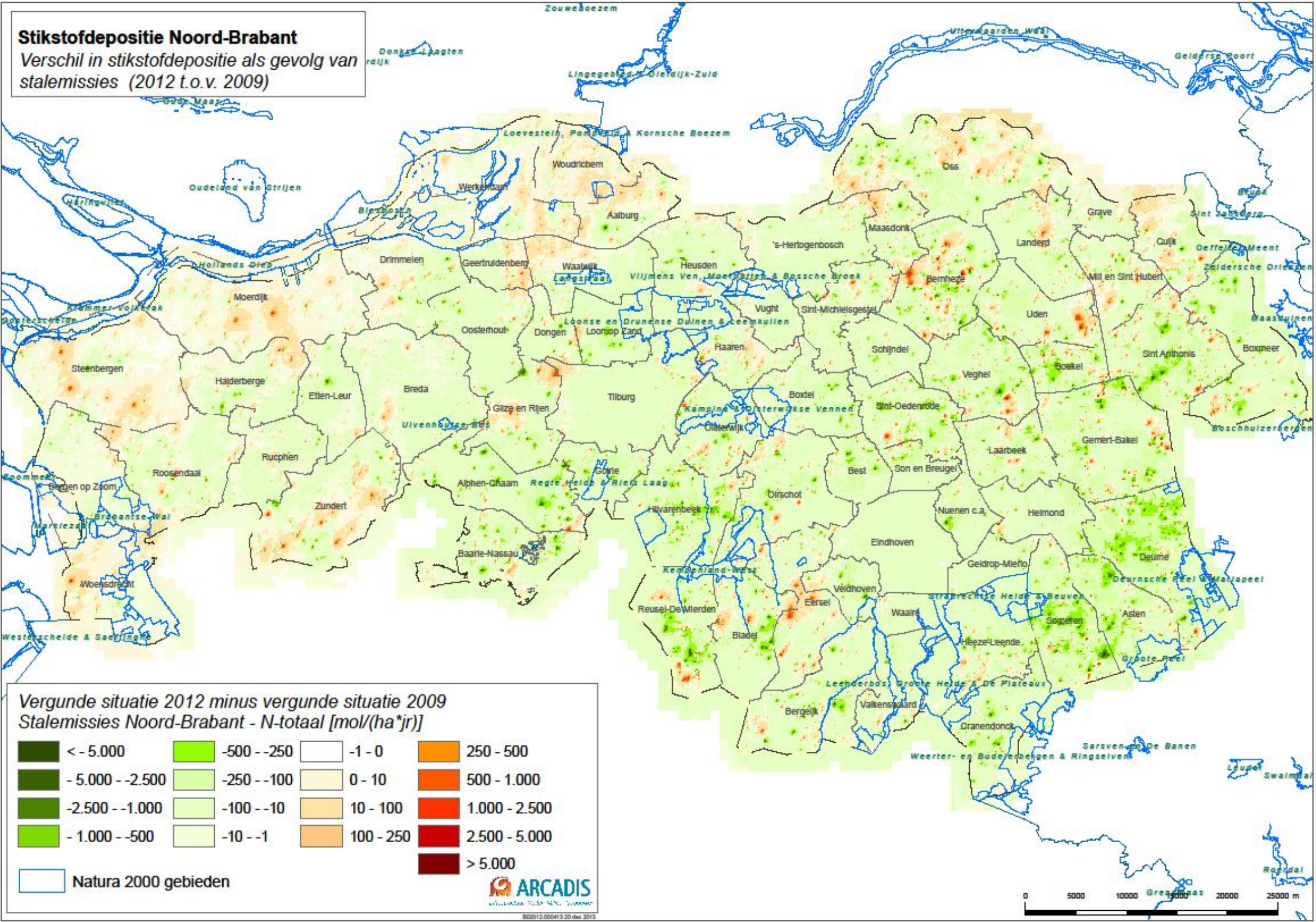
Tabel 3: Overschrijdingen fijnstofnorm volgens monitoring van het rijk.

*** aantallen zijn hoger dan het jaar ervoor vanwege nauwkeurigere invoergegevens.*

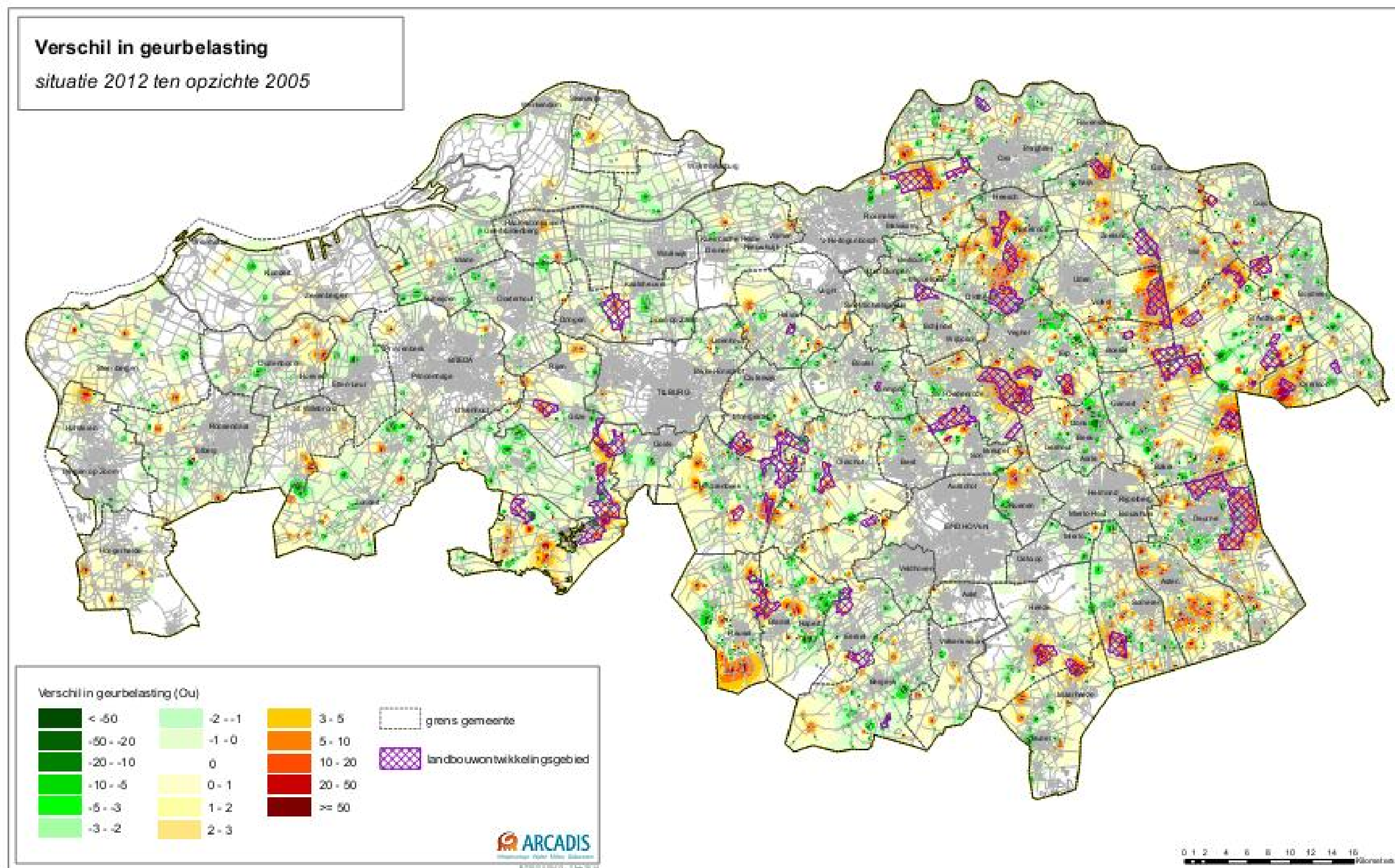
In de gemeenten Asten, Someren, Bernheze, Overloon en Uden-Boekel is de fijnstofconcentratie het afgelopen jaar gestegen. Dit wordt vooral door pluimveebedrijven veroorzaakt. In de gemeenten Sint Anthonis en Deurne daalt de fijnstofconcentratie. Kaart 3 geeft een beeld over het verschil in fijnstofconcentratie PM10 als gevolg van stalemissies in Noord-Brabant tussen 2005 en 2012.

6. Kaarten

Kaart 1 *Vershil stikstofdepositie vanuit stallen periode 2009 – 2012 (bron: BVB)*

Kaart 2: Verandering geurbelasting t.o.v. 2005, exclusief melkvee (bron: BVB)

Kaart 3: Verschil fijnstofconcentratie als gevolg van stalemissies 2005-2012 (gecorrigeerd)

